

Posudek diplomové práce Tomáše Pácalta *Teorie literatury pro učitele na středních školách. Možnosti didaktického přínosu Přemysla Blažička*

Diplomová práce Tomáše Pácalta *Teorie literatury na středních školách* je věnována možné aplikaci teoretického myšlení Přemysla Blažička při práci s uměleckými texty. Postupuje v několika krocích od širších teoretických úvah (text, čtení, interpretace) k vlastní aplikaci a čtení konkrétního románu Cormaca MacCarthy. Takto řečeno se zdá být diplomová práce prací, která přináší další z návodů, „jak ve škole číst literaturu“. Tomáš Pácalt však takovou práci rozhodně nenapsal - v podstatě se jedná o práci, jež by se mohla stát základem nějaké závažnější kritiky didaktického pokusnictví v oblasti literatury v českém prostředí. Na počátku (v poděkování) stojí, že se diplomant řídil vlastním instinktem a hned na následujících stranách mluví o své nezkušenosti, jež by se mu mohla stát výhodou, neboť jej nezatěžovala tradice, tedy spíše vzorce zažitého postupu, jak o tom hovoří Karel Šebesta v knize, která se stala diplomantu průvodkyní v didaktickém bloudění - či spíše v didaktickém putování.

Co to však znamená? Jak je tedy založena tato didaktická diplomová práce, jejímž cílem je navrhnout způsob přemýšlení, který by učitele vedl k práci s textem ve škole?

Tomáš Pácalt nespolehá na jen intuitivní práci, nadšení a náhodné nálezy; je si vědom, že se nelze obejít bez znalostí jak didaktické literární teorie, tak teorie literatury a teorie obecně. Navrhuje cestu, kde se do popředí dostává důkladná znalost teorie a primárního materiálu (tedy literatury a jazyka), kritické myšlení a otevřenost dialogu ke světu, ke studentovi a ke spisovateli. V tomto smyslu diplomantovi nejde o to navrhnout nějaké přesné metodické pokyny pro práci s literaturou, jež by bylo nutné přijmout a opakovat, jak se často rozumí didaktice. Jde mu spíše o individualizování celého procesu. Tak jako je každý text jedinečný, tak je jedinečné i jeho čtení, byť se odehrává ve škole. Na práci je vlastně právě tento rys nejsympatičtější, přestože takto koncipovaná didaktika je obtížná a v mnohém ideální (či spíše idealistická). Ale snad jedině tak zůstane přítomna rozkoš z textu, pro níž Pácalt pléduje.

O schopnostech diplomanta rozumět a kriticky pracovat s teorií nesvědčí jen způsob, jak interpretuje a využívá nejen práce Přemysla Blažička, jež považuje za inspirační zdroj, za teorii, která pojmenovává a navrhuje řešení problémů s literaturou ve škole, ale především to, jak pracuje s didaktickou literaturou a jak si dovede poradit s jejími omezeními. Fenomenologie Přemysla Blažička, která jej vede, je ve své přístupnosti nesnadno aplikovatelná. Skrývá se za ní mnoho rozhodování a kritické práce, vůle k poznávání. Skrze Blažička prosvítá i jiný zdroj Pácaltova uvažování (filosofie Friedricha Nietzscheho), který by se mohl zdát velmi vzdálen metodice vyučování literatury, ale Tomáš Pácalt přesvědčuje, že i takovéto myšlení je kompatibilní s prací učitele.

Pácalt neodmítá ani novější literární teorie, snaží vysvětlit význam a možnosti využití pojmů, které - mechanicky převedené do výuky - by spíše zabraňovaly pochopení smyslu literatury, jako např. intertextualita nebo pojmy naratologické. I zde je čitelné úsilí nerezignovat na teorii, ale naopak co nejplněji ji využít. To umožňuje věnovat se dalším rovinám a vztahům, jež by pomohly odstranit představu, že „literatura je o příběhu“. Příběh není spasitelný, ba naopak.

V části věnované novele Cesta Cormaca MacCarthy sledujeme konkrétní návrhy, jak ji interpretovat ve škole. Návrhy vycházejí z podrobné znalosti knihy, její celkové interpretace. Takto Pácalt konkrétně vysvětluje, jak je závislá práce učitele na jeho vlastním vztahu k textu a také - a to je možná ještě důležitější - ke světu. V celé práci je jeden aspekt, který by měl být přece jen akcentován (i když

implicitně byl již připomenut): četba, interpretace a “literární turistika” také hluboce souvisí s akvizicí světa v jazyce, se schopnostmi rozvíjet jazyk sám. V Pácaltově práci toto opomenutí není výrazné, neboť její Blažičkova inspirace vede k jazyku; výuka literatury by neměla být jen - použijeme-li tento odstrašující pojem - výchovně estetický předmět. Možná právě tomuto bychom se měli bránit- totiž redukovat funkci literatury jen na stránku estetickou. Prostě proto, že když ji budeme brát jako zázrak života, tak v ní může být celý život a my se na něj ve škole můžeme i ptát. K tomu nás nabádá právě pomalá chůze, jež se zdá diplomantovi dobrou metaforou pro školní interpretaci, ale také Cormak Mac Carthy, svými “návody k použití” Jirí Kolář a jiní spisovatelé a básníci.

Práce je formálně zcela vyhovující a její styl prozrazuje zřejmé zaujetí a “nadšení”, jež konec konců Tomáš Pácalt považuje za nejdůležitější vlastnost učitele.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji známku výborně až velmi dobře, podle ústní obhajoby.